

Zprávy / Chronicle

XIII. mezinárodní workshop orální historie na hradě Sovinec a XVIII. mezinárodní konference IOHA v Barceloně / XIIIth International Workshop of Oral History in the Castle Sovinec and XVIIIth International conference IOHA in Barcelona

Michal Louč

Ve dnech 5.–6. června 2014 se na hradě Sovinci uskutečnil třináctý ročník setkání historiků a příznivců orální historie pořádaného ve spolupráci Centra orální historie AV ČR (COH), Archivu Univerzity Palackého v Olomouci, České asociace orální historie (COHA), Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Českého národního komitétu orální historie. Oproti dřívějším ročníkům byl tento více zaměřen na hotové či rozpracované práce studentů. Po úvodním představení konzultantů a grantového projektu Centra orální historie „Česká společnost v období tzv. normalizace a transformace: životopisná vyprávění“ zaznělo celkem 17 příspěvků, přičemž v osmnáctém představila projekty svých diplomových prací šestice studentek oboru Orální historie-Soudobé dějiny na FHS UK.

Témata jednotlivých příspěvků naznačují zvětšující se tematickou pestrost české orální historie a její posouvání ve směru současných směrů bádání. Lze uvést alespoň několik stručných příkladů. Jaroslav Vaňous (FHS UK) ve svém příspěvku „Místa paměti nedávné minulosti a možnosti jejich připomínání na příkladu jáchymovského regionu“ představil různé formy využití orální historie při popularizaci tématu pracovních táborů při uranových dolech na Jáchymovsku, například ve formě naučných stezek, audioprůvodců, nebo nyní značně populárního geocachingu. Příspěvek přitom zasadil do kontextu aktuálních snah sdružení Politictí vězni.cz o obnovu chátrající naučné stezky po místech uranových lágrů na

Jáchymovsku. Petra Adámková (FF UK) představila projekt studentů pražského Gymnázia Na Vítězné pláni s názvem „GVP v listopadu 1989,“ který je úspěšným příkladem využití orální historie ve výuce na středních školách. Barbora Pecková (FHS UK) představila svoji diplomovou práci „Antikomunismus v České republice po roce 1989 se zaměřením na perspektivu členů KSČ/KSČM metodou orální historie.“ Zajímavé byla mimo jiné autorčina analýza pojmu antikomunismus a vývoj v jeho chápání po roce 1989. Luděk Jirka (FHS UK) v příspěvku „V zajetí výkladových schémat“ shrnul své dosavadní terénní výzkumy u volyňských Čechů na Ukrajině a různé problémy, kterým během nich čelil. Autor tohoto příspěvku (Univerzita Pardubice) se zaměřil na metodologicky a eticky obtížnou problematiku „spolupráce s StB“ u bývalých politických vězňů. Tabuizované téma spojené se stigmatizací narátorů představil jako výzvu i příležitost pro orálně historický výzkum, který při nezaujatém přístupu může pomoci tuto stigmatizaci narušit a umožnit nám lépe pochopit dobový kontext i motivace jednotlivých aktérů. Kateřina Chlebecová (Univerzita Pardubice) představila svou diplomovou práci „Tetování jako stigma v Československu v období normalizace 1971–1989“, jejíž těžištěm byla vězeňská tetování, což se pojilo s velmi specifickým výběrem narátorů vyžadujícím intenzivní terénní výzkum. Marie Barešová (Národní filmový archiv, Společnost pro queer paměť) nejprve představila sbírky zvukových záznamů NFA a poté pohovořila o svých zkušenostech s nahráváním a zpracováním rozhovorů s příslušníky české queer komunity. Neméně zajímavé byly i další příspěvky, mimo jiné Jany Polákové (Muzeum romské kultury) o romských sportovcích, nebo Radmily Kaděrové a Martina Brychty (oba Ostravská univerzita) o každodenním životě obyvatel Čeladné a Ostravy v době komunistické diktatury.

Ve dnech 9.–12. července 2014 se v Barceloně konala již 18. mezinárodní konference International Oral History Association (IOHA) s podtitulem „Power and Democracy: The Many Voices of Oral History.“ Konference byla uspořádána ve spolupráci IOHA, Barcelonské univerzity a dalších organizací. Konference se účastnilo na 400 účastníků ze 39 zemí, z části zástupců výzkumných a paměťových institucí, z části pracovníků neziskových organizací a příznivců orální historie. Jako obvykle se konference stala příležitostí pro setkání zakladatelů a dalších výrazných

osobností orální historie (Alessandro Portelli, Donald Ritchie, Irina Scherbakova, Alistair Thompson ad.) s jejich následovnicí. Konference byla rozdělena do pěti plenárních zasedání a více než 100 tematických panelů, workshopů a diskusí. Velké konference IOHA jsou tematicky velmi široce rozkročené, což platilo i letos – hovořilo se o aktuálních trendech v orální historii, vztahu orální historie a paměti, o probíhajících projektech, etice výzkumu, problémech spojených s digitální revolucí a mnoha dalších tématech. Každý si nepochybně našel své, ale na druhé straně toho, kvůli soustředění drtivé většiny programu do pouhých dvou konferenčních dnů, mnoho nestihl. Množství paralelně probíhajících panelů navíc značně rozdrobilo publikum, což nepochybně mělo vliv i na kvalitu diskuse.

Slavnostní zahájení a úvodní dvojice plenárních zasedání proběhly v historické budově Barcelonské univerzity, přičemž v dalších dnech již konference pokračovala v prostorách Fakulty geografie a historie Barcelonské univerzity. Po úvodním slovu organizátorů přednesla historicky první prezidentka IOHA Mercedes Vilanova zahajující přednášku s názvem „Principio y final de un sueño, la Barcelona republicana entre 1931 y 1939.“ Tématem prvního plenárního zasedání byl vztah politiky a orální historie. Hlavními řečníky byli Gerhard Botz (Vídeňská univerzita), Irina Scherbakova (Memorial) a politolog Hakan Yilmaz z Boğaziçi (Istanbulská univerzita). Z hlediska tématu panelu i obecné situace v České republice byl patrně nejzávažnější příspěvek Gerharda Botze, který hovořil o nemalém vlivu masmédií a politik paměti na orálně historické výzkumy. Přednášející konstatoval, že mediální projekty mají velký společenský vliv bez ohledu na svou mnohdy problematickou metodologii. Jako problém přitom vnímal rovněž množství aktivistických paměťových projektů, které na své cestě za prosazením určitého tématu či požadavků často dostatečně nereflktují sociální konstruovanost paměti, historickou realitu i mnohé vědecké poznatky. Irina Scherbakova připomněla historii ruských výzkumů přeživších GULAGU a přiblížila obecný kontext ruského ne/vyrovnání s touto historickou kapitolou. Neopomněla přitom potíže, jakým studium tohoto tématu čelí v současnosti, kdy historická politika Ruska směřuje upozadění negativních stránek sovětského režimu.

České zastoupení na konferenci bylo s 10 vystupujícími mírně větší, než na předcházející konferenci IOHA v Buenos Aires. Nejsilněji přitom bylo zastoupeno Centrum orální historie AV ČR (COH), mající na konferenci svůj vlastní panel jehož hlavním tématem byla transformace československé společnosti po roce 1989. Miroslav Vaněk vystoupil s příspěvkem „We and They: Identification with the Political System“ mapujícím rozdělení společnosti na různé skupiny z hlediska moci a loajality k režimu. Jiří Hlaváček se ve svém příspěvku „The Czechoslovak Army in the Period of Transformation: Main Changes in Military Life, 1989–1993“ zaměřil na polistopadovou proměnu Československé lidové armády a její dopady na vojáky, jejich každodenní život a paměťové rámce. Pavel Mücke přednesl příspěvek „Time for Leisure? Perceptions of Free Time in Oral History Narrations from Contemporary Czech Society“, jehož hlavním tématem byly volnočasové aktivity obyvatel pozdně socialistického Československa a jejich proměny v období transformace. Panel uzavřela Lenka Krátká s příspěvkem „There is Nothing Better in My Life Than the Moment when I Can Freely Create a Piece of Graphic Art“ reflektujícím pracovní podmínky umělců, fotografů, malířů a sochařů a jejich proměnu po roce 1989. Konečně Hana Bortlová Vondráková (v tomto případě na jiném panelu) shrnula poznatky svého výzkumu české menšiny v Argentině na vystoupení s názvem „A New Life in a New World: Czech Expatriates in Argentina during the Cold War and East-South Encounters.“

Jana Římanová (FHS UK) ve svém referátu „Women’s Role in the Development of Czech Punk Subculture“ hovořila o roli žen ve vývoji punkové subkultury v Československu. Marie Barešová (Národní filmový archiv) ve svém příspěvku „The Oral History Collection in National Film Archive Prague“ představila sbírku zvukových záznamů Oddělení orální historie NFA čítající již téměř tři tisíce záznamů a přiblížila stav jejich právě probíhající digitalizace a indexace. Michal Louč (Univerzita Pardubice) vystoupil na téma „The Czechoslovak Political Prisoners – Identity, Remembrance and Oral History,“ přičemž hlavním tématem příspěvku byla analýza proměn rámců paměti bývalých politických vězňů ve vztahu k jejich identitě, aktuálním potřebám a politikám paměti. Jiří Zounek a Michal Šimáně (Centrum pro komplexní inovaci studijních oborů FF MUNI) ve svém příspěvku „Everyday Life at

Primary School Through the Prism of Teachers in the era of so-called Normalisation in Czechoslovakia (1969–1989)“ představili svůj probíhající projekt zaměřující se na učitele základních škol v období tzv. normalizace.

Zajímavých a přínosných příspěvků bylo v Barceloně možné vyslechnout celou řadu. Namátkou mohu zmínit historicko-popularizační projekt Alistaira Thompсона „The Australian Generations Oral History Project.“ Stephen Sloan (Oral History Association) na konferenci hovořil o vlivu digitální revoluce na práci orálních historiků a fungování orální historie jako celku. Zmínil například přehlcení informacemi a vznik informačních bublin, ve kterých se lidé pohybují. Sám proto chápal roli orálního historika jako svého druhu průvodce nepřehledným informačním polem. Závažným etickým otázkám čelila historička Stef Scagliola (Erasmus University of Rotterdam) v průběhu svého rozsáhlého výzkumu nizozemských válečných veteránů „Interviewproject Nlse Veteranen“ z let 2006–2011, v rámci kterého byly zaznamenány příběhy veteránů, připouštějících, že byli během nasazení v Indonésii v letech 1945–1949 svědky, či aktéry událostí, později posouzených jako válečné zločiny, a tedy jim na základě publikace rozhovorů hrozilo trestní stíhání.

Po slavnostním závěru konference následovala valná hromada IOHA spojená s volbou nového vedení. Jako obvykle na konferenci vládla vstřícná a přátelská atmosféra, na straně druhé je však fungování IOHA ztíženo poměrně nízkým počtem členů a mírou jejich angažovanosti na chodu organizace. Navzdory jistému chaosu a těžkopádnému systému volby se novou prezidentkou IOHA stala Indira Chowdbury (Srishti School of Art, Design and Technology v Bangalore), která potvrdila, že příští konference IOHA se bude konat roku 2016 v Bangalore.

O autorovi: *Mgr. Michal Louč* je absolventem a doktorandem Ústavu historických věd Univerzity Pardubice.